

VISUOMENINĖ KRAŠTOTVARKOS DRAUGIJA

Kodas 302308003 Tiltu g. 28, Krekenava, Panevėžio r. LT-38311, a. s. LT627300010114228759 AB bankas Hansabankas, Tel. 8 687 43603

el. paštas: rkiltinavicius@erdves.l

2010-04-07 Nr. VKD-7(R-1)

LR Teisingumo ministru Remigijui Šimašui,
Jos Ekscelencijai gerb. Prezidentei Daliai Grybauskaitėi,
LR Ministrui Pirmininkui Andriui Kubiliui,
LR Seimo Pirmininkei Irenai Degutienei,
LR Aplinkos ministru Gediminui Kazlauskui,
LR Žemės ūkio ministru Kazimierui Starkevičiui

LIETUVOS RESPUBLIKOS
TEISINGUMO MINISTERIJA

GAUTA
2010 m. 04 mėn. 15 d.
Nr. GR-5299

Kam: J. Šimašui
Iki: [Signature]

2010.04.10
[Signature]

IŠPLĖSTINIO VKD VALDYBOS POSĖDŽIO REZOLIUCIJA

I. Visuomeninė Kraštovarkos Draugijos (VKD) valdyba gauna daug laiškų. Gyventojai iš įvairių Lietuvos vietovių skundžiasi dėl savo padėties valstybės saugomose teritorijose. Aprašomi konfliktai su VSTT valdininkais. Apie tai nemažai rašoma spaudoje, komentuojama interneto puslapiuose. Valstybės saugomose teritorijose gyvenantys žmonės ir jų veikla suvaržyti įstatymais, poįstatyminiais aktais, reglamentais. Pažeistas ir toliau pažeidinėjamas viešasis interesas, neįsiklausoma į visuomenės nuomonę, dėl to nyksta Lietuvos kaimas ir jo dvasinis potencialas. Ypač jaunimas bėga iš kaimo, traukiasi iš gamtos, kurią jų protėviai tausoję ir puoselėję, jausdami atsakomybę prieš ateinančias kartas. Politikai ir valdininkai, besirūpinantys savo ir artimųjų gerbūviu, dažnai užmiršta brangiausią šalies vertybę – žmogų. Gausybės parengtų ir naujai rengiamų reglamentų, teritorijų planavimo ir perplanavimo dokumentų bei procedūrų įbauginti ir nuvarginti gyventojai - supriešinami. Nepasitenkinimas kyla ir dėl pernelyg gausaus saugomų teritorijų sistemos valdymo aparato (apie 600 etatų), kuris išlaikomas iš valstybės biudžeto. Šios institucijos pavadinimas „Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba“ žmonėms neaiškus, nes VSTT „didelė veikla“ tik imituojama, neracionaliai naudojant didžiulį biudžetą. Pavyzdžiui, surašomos baudos už pavėsines, malkinę ar šuns būdą, o ataskaita pateikiama plati, su nebūtais pagražinimais, dar pasireklamuojama

žiniasklaidoje. Realiai kaimo žmogus mato, kaip gražiausiose ežerų ir upių pakrantėse dygsta vilos, pirtys, kotedžai ir tai - „vsio zakono“. Todėl prašome atkreipti ypatingą dėmesį į šios institucijos veiklą, nes ji dubliuojasi dar su 12 institucijų, atliekančių tas pačias funkcijas (!), veikla.

II. Visuomeninėje žmogaus teisių deklaracijoje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatuose įtvirtintas privačios nuosavybės neliečiamumas bei jos apsauga. Deja, žemė valstybės saugomose teritorijose savininkams sugražinta ribotam tiksliniam naudojimui. Tai netenkina gyventojų, kurie kovojo dėl nepriklausomos valstybės, naujos Konstitucijos ir nuosavybės neliečiamumo.

III. VKD valdyba ragina:

1. Seimo Pirmininkę Ireną Degutienę pateikti Seimui svarstyti 2009 m. spalio mėnesį grupės Seimo narių įregistruoto Saugomų teritorijų įstatymo **XIP-934** pataisas bei papildymus.
2. Kuo greičiau reformuoti saugomų teritorijų valstybinį valdymą, atlikti institucinę bei įstatyminę pertvarką, atsisakyti viena kitos funkcijas dubliuojančių perteklinių struktūrų, daugybės biurokratinių procedūrų.
3. Vadovautis LR Konstitucijos 23 str. ir teisinės valstybės principais, gražinant žemės nuosavybę.
4. Išspręsti kompensacijų už ūkinės veiklos apribojimus saugomose teritorijose klausimus taip, kad savininkams būtų mokama ne mažiau kaip ES valstybėse.
5. Mažinti saugomų teritorijų skaičių ten, kur nėra ypatingų saugotinių vertybių ar kultūros paveldo objektų, o saugomų teritorijų steigimą, plotų didinimą sustabdyti.
6. Palikti galimybę atkurti buvusias sodybas pagal juridinį faktą, nes, atkuriant pagal valstybinių parkų tvarkymo planus, bus tuštinamas valstybės biudžetas, įdėtos sąnaudos neatsipirks, kaip buvo ir yra šiuo metu.
7. Įsitikinti, kad saugomose teritorijose netvarka, prašome sudarant komisiją iš Seimo narių, savivaldybės ir būtinai - vietos bendruomenės visuomeninių organizacijų atstovų. Tuomet atlikti auditą ir įvertinti VSTT veiklą saugomose teritorijose, pirmiausiai Trakų, Krekenavos, Rambynų regioniniuose parkuose.

VKD valdybos nuostata:

Būtina įtraukti į aplinkosauginę veiklą kuo daugiau gyventojų, tartis su visuomeninėmis organizacijomis, kaimo bendruomenėmis, atsižvelgti į gyventojų poreikius ir jų pasiūlymus – planų ir įvairių reglamentų „neprimesti iš viršaus“.

VKD valdyba pageidauja:

1. Kad svarstant aplinkosauginius klausimus bet kurioje institucijoje būtų pakviečiami VKD atstovai.
2. Skelbti apie aplinkos apsaugos sistemos institucijoms skirtas lėšas ir jų panaudojimą, kaip daroma demokratinėse valstybėse.

Manome, kad aplinkosaugos institucijos turi ką veikti: fermų tarša, iš kaminų išmetami teršalai, vanduo, kurį geriame, ligas platinantys beglobiai gyvūnai, baisus kraštovaizdis su griuvenomis ir apleistais istoriniais objektais, - tai turėtų būti gamtosaugos prioritetas.

Visi darbai, kuriuos atlieka VSTT, turi būti perduoti vietos bendruomenėms ir savivaldybėms. Tuomet turėsime išpuoselėtą gamtą bei turtingą valstybę Šveicarijos pavyzdžiu, kur visus sprendimus priima visuomenė – ir gamta sutvarkyta, ir žmonės laimingi, ir valstybė turtinga.

Priedas 6 lapai

VKD valdybos narių vardu - pirmininkas Romas Kiltinavičius

Asociacija „Visuomeninė kraštovarkos draugija“ (VKD) įkurta 2009 m. sausio 10 d. Krekenavoje Panevėžio r. vykusiame suvažiavime, kuriame dalyvavo apie 500 dalyvių iš visos Lietuvos, kuriems vienokiu ar kitokiu būdu teko susidurti su VSTT savivale paminant žmogaus teises Lietuvoje.

Asociacija „Visuomeninė kraštovarkos draugija“, vienijanti daugiau nei 3300 saugomose teritorijose gyvenančių Lietuvos piliečių iš 24 miestų ir rajonų. Pagrindinis asociacijos siekis – perteikti valdžios atstovams piliečių keliamas svarbiausias problemas ir siūlymus dėl tinkamos valstybinės saugomų teritorijų politikos formavimo bei įgyvendinimo, konstruktyviai padėti valstybinėms institucijoms planuoti ir vykdyti protingą kraštovarką bei darnią plėtrą saugomose teritorijose.

Atlikdama veiklą nustatė:

Kas prastina gamtosaugą šalyje

Didelė dalis gamtosauginių apribojimų Lietuvos nacionaliniuose parkuose yra nustatyti griežtesni, nei to reikalauja ES direktyvos. Vietinių biurokratu „uolumas“ labiau riboja šalies ūkio dalyvių veiklą, lyginant su analogiška veikla kitose ES valstybėse, dėl ko nukenčia konkurencingumas. Dėl pernelyg detalaus saugomų teritorijų veiklos reglamentavimo ir kai kurių valdininkų „principingumo“ pažeidžiamos gyventojų teisės, trukdoma jų ūkinei veiklai, baudžiami net už menkiausias pažeidimus. Neturint galimybių dėl įstatymų griežtumo, vystyti savo ūkius, gyventojai traukiasi į miestus ar išvyksta iš šalies, parodydami, kad atliekamas nusikalstamas nedidelių kaimų ir vienkemių naikinimas, bedarbystės miestuose didinimas, Lietuvos gyventojų skaičiaus mažinimas.

Turime didžiulį valstybės saugomų teritorijų aparatą. 1. Valstybės aplinkos apsaugos inspektoriai, 2. Valstybės VST tarnybos pareigūnai, 3. Valstybės miškų (urėdijų) pareigūnai, 4. Valstybės žemės tarnybų pareigūnai, 5. Regioninių parkų administracijų pareigūnai, 6. Teritorijų planavimo ir statybos priežiūros pareigūnai, 7. NT Kultūros paveldo pareigūnai, 8. Apskričių ir rajonų savivaldybių tarnybų pareigūnai, 9. Medžiotojų ir žvejų draugijų ir kiti visuomeniniai pareigūnai, 10. Naujai įsikūrusio Aplinkos ministerijos saugomų teritorijų ir kraštovaizdžio departamento pareigūnai. Pasižiūrėjus šį sąrašą, aišku, kad pagrindinės išlaidos ir lėšos, skiriamos šalyje saugomų teritorijų plėtrai, naudojamos galingo biurokratinio ir kontroliuojančio aparato išlaikymui, besaikiam teritoriniam planavimui ir perplanavimui, saugomų teritorijų reglamentų bei įvairaus tvarkymo dokumentų kaitaliojimui. Niekas nepasidomi, kodėl vengiama lėšų į konkrečias priemones investavimo, ar tikrai apsaugoti vertingiausi objektai ir kompleksai. Kodėl nesudaromos prielaidos saugomų teritorijų gyventojams dalyvauti gamtosauginėje veikloje. Visa tai supriešina vietos gyventojus su gamtosaugos pareigūnais, kas veda prie gamtosaugos suprastėjimo, blogesnės vertybių apsaugos. Gyventojams, gyvenantiems valstybės saugomose plotuose ir dėl to turintiems nuostolių, jie nekompensuojami. Dėl nepagrįsto ūkinės veiklos ribojimo saugomų teritorijų gyventojai negali atlikti savo buitinių sąlygų pagerinimo, aplinkos tvarkymo darbą, turi bylinėtis kol gauna statybai leidimus ir tt...

Seimo nariai lankydami AUKŠTADVARIO regioniniame parke įsitikino, kad griežtos įstatymo nuostatos galioja ne visiems. Vietinis ūkininkas Vytautas Zalieckas, norėdamas pasistatyti kaimo turizmo sodybą savo žemėje, 3 metus bendravo su valdininkais, bylinėjosi kol gavo leidimą. Janina Stadalnikienė, turėdama ūkininkės pažymėjimą, nuo 2006 metų niekaip negali gauti statybai leidimo, nors kiti savininkai tai padaryti sugebėjo, ir ten, kur jokių pastatų ir jų pamatų anksčiau nebuvo, gavo statybai leidimus ir prabangiai įsikūrė regioninio parko teritorijoje. Leonidas Rybnikovas nuomojasi ežerą. Jis buvo priverstas nugriauti lieptelį, nes buvo pagrasinta didžiulė 10 tūkstančių litų bauda. Prie to paties ežeriuko stovi teisininkų, architektų sodybos, pastatyti net septyni lieptai, niekas jų nemato, niekam neužkliūva. Pamatė Lietuvos Respublikos Seimo nariai, kodėl vyksta konfliktai su regioninio parko direktijomis. Garbingo amžiaus senolis Vaclovas

Razmislevičius pasistatė pirtelę savoje žemėje ant ežero ir tikėjosi joje maudytis, kaip maudydavosi proseneliai, nes jau kelinta karta čia statėsi pirtį. Netikėjo, kad laisvoje ir nepriklausomoje tėviškėje iš jo pareikalavus pirtį nugriauti. O kitoje ežero pusėje, iškirštame 3 ha miško plote, auga sodyba po sodybos.

Pertekliniai saugomose teritorijose ūkinės veiklos apribojimai, neužtikrintas ekonominių, ekologinių ir socialinių funkcijų suderinamumas privedė prie ūkinio režimo zonavimo tvarkos peržiūrėjimo. Ten, kur nėra išskirtinių gamtos vertybių, kultūros paveldo objektų, kur vyksta intensyvi ūkinė veikla, leisti vietos bendruomenių pageidavimu, išjungti iš saugomų teritorijų ribų gyvenvietes, kaimus, sodybas, sodų bendrijas ir pan.

Visuomeninė Kraštovarkos draugija vykdo studiją apie gyventojų padėties esamą būklę, jų santykius su regioninių parkų pareigūnais, gyventojų susipriešinimą, kodėl, ypač saugomų teritorijų gyventojai, atitrūko nuo gamtosaugos, ką nuveikė valstybės saugomų teritorijų pareigūnai.

Valstybės saugomos teritorijos – grėsmė jų gyventojams

Krekenavos regioninio parko teritorijoje gyvenantys piliečiai, vieni iš pirmųjų Respublikoje, nukentėjo nuo Valstybės Saugomų Teritorijų Tarnybos (VSTT) valdininkų. Pasirodo, kad VSTT tarnybos darbuotojai, pajutę, kad galima už planavimus, reglamentų keitimus užsidirbti pinigėlių, įdarbinti artimus ir gerai pažįstamus žmones, suradę dar likusias gražesnes, nespėtas privatizuoti vietas, motyvuodami, kad čia gyvena kažkos mažiau matytas vabalėlis ar paukštelis, skubiai ėmė brėžti zonų ribas, kad galėtų neva, saugoti juos, nors jie čia gyvena šimtmečius. Nei iš šio, nei iš to panorą padidinti buvusius saugomus plotus, užmiršdami apie čia gyvenančius žmones. Kad šie tylėtų ir sutiktų su valdininkų reikalavimais, pradėjo bauginimus, baudimus, ir net terorizavimą. Iki šiol neaišku, kas VSTT ir jų pavaldiniams davė teisę paminti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje priimta įstatymą apie nuosavybę, kodėl nesitariama su vietinėmis bendruomenėmis, kodėl „vilniaus dievukai“ per savo padėjėjus gali spekuliuoti žmonių jausmais. Daugelis žinojo, kad reglamentas neatitinka gyvenimo realybės, Lietuva ne Olandija ar Norvegija, kad Lietuvos gyventojų pragyvenimo lygis ne toks, kaip europinių valstybių, bet kol „dievukai“ statėsi kotedžus, nelietė eilinių kaimo gyventojų, nors jautėsi, kad ateis jiems eilė, amt dievukų nesugebėjo bausti.

Sudarinėjant žemės nuosavybės dokumentus, kaimo gyventojams nebuvo išaiškinta, kad jie gyvens valstybės saugomoje teritorijoje ir jie privalės laikytis įvairių įstatymų ir reglamentų. Gyventojai kovojo ir džiaugėsi, kad atgavo nuosavybę, kad tapo tikrais savo tėvų ir protėvių turėtu žemių šeimininkais, bet prasidėjusi greita ir gera neapgalvota žemės reforma bei privatizavimas, ėmė rodyti kas yra kas.

Gauta daug nusiskundimų apie Krekenavos regioninio parko direkcijos netinkamą veiklą. Krekenavos seniūnijoje, Pilipusčių kaime, savo tėvų, kurie buvo išstremti į Sibirą, žemėje gyvena jų dukra Regina Vasiliauskienė. Moteris dirbo tik puse etato, nes prižiūrėjo invalidus tėvus. Vyras taip pat buvo bedarbis. Visas pragyvenimo šaltinis žemė ir gyvuliai, kuriuos tuo metu augino. Moteris rašo, kad atvyko du uniformuoti vyrai ir pareikalavo sukomėti baudą „Nors savoje žemėje, bet neva per arti Nevėžio upės ganau gyvulius. Davė apsigalvoti tik kelias dienas. Išsigandusi baudos didžio, nes pinigų neturėjau, pusvelčiui pardaviau, dar neužauginčius galvijus, tuo apturėjau 7000 litų nuostolį, o užauginti turėjau visas galimybes“.

Skaudu buvo matyti, kaip žmogus sergantis onkologine liga su operuotu skrandžiu turėjo vargti, bylinėtis teismuose, kad sumažintų uždėtą baudą, nes gydymuisi pinigų nebūtų likę. Zigmąs Plėštys atgavęs tėvų žemę Užliausių kaime Krekenavos seniūnijoje, pasistatė bitininkavimo namelį. Ten pat stovėjo ir keli aviliai. Bitutės nešė medų nė nenujausdamos kokia neganda laukė jų šeimininko. Atvykę regioninio parko darbuotojai surašė aktą, jį pridavė Panevėžio apskrities atitinkamiems darbuotojams, o šie uždėjo 5000 litų baudą ir privertė nuverstį namelį, mat per arti upelio ir keliais centimetrais didesnis negu leidžiama. Bylinėjimas kainavo sveikatos, nervų, bet Teismas priteisė per pus mažesnę baudą. Senukas visai pasiligojo. Jokio žmogiškumo, jokio pasigailėjimo, tik valdininkų pasididžiavimas – aš galiu. Nesuprantama, kad bitės, kurios naudingos visapusiškai, regioninio parko nesaugomos, o kovojama prieš jų šeimininkus ir jas.

Patyrė nuostolį pilietis Eugenijus Družas, Krekenavos seniūnijos gyventojas. Dar 2007-06-28 d. Kreipėsi į Krekenavos regioninio parko direkciją dėl kūdros įrengimo savo sodybos teritorijoje. Išdavė sąlygas, žmogus atliko geodezinius matavimus, parengė kitus dokumentus. Pakeitus buvusį regioninio parko direktorių, naujoji direktorė Alma Kavaliauskienė užprotestavo, kad negalima. Neaišku kokių tikslu ji tai padarė, ar norėdama parodyti, kad nauja šluota gerai šluoja, ar kas jos žodis tai viskas šio parko teritorijoje, o gal ji tikėjosi ko kito. E. Družas nenusileido ir nesileido įbauginamas. Pradėjus gyventojų judėjimą prieš regioninio parko nehumanišką veiklą ir prieš VSTT, pastaroji kūdra įrengti leido visai kitomis sąlygomis. Reiškia, kad yra būdų ir galimybių klausimus išspręsti gyventojų naudai. Deja, minėtas pilietis neteko 1200 litų, kuriuos sumokėjo tvarkydamas įvairius dokumentus, kurie liko nereikalingi. Kainavo kantrybės, laiko, nes visi derinimai užsitiesė virš metų. Nusivylė jauna šeima tokias pareigūnais, o kartu ir valdžia.

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos atsakinga už saugomų teritorijų steigimą ir planavimą, taip pat už jų tvarkymą, tvarkymo koordinavimą. Tiek Europos, tiek mūsų Respublikos dokumentuose pabrėžiama, kad saugomų teritorijų tvarkymas ir priežiūra turi būti vykdoma tinkamai suderinant apsaugos ir visuomenės interesus. Be visuomenės paramos, be gyventojų sąmoningumo ir paramos jiems bei draugiško susikalbėjimo, vieni ministerijų ar kitų tarnybų darbuotojai, kiek jų bebūtų, gamtosauginių klausimų neišspręs.

Norėtusi pavyzdžiais parodyti, kaip šie klausimai sprendžiami Panevėžio rajone, Krekenavos regioninio parko teritorijoje gyvenančių ūkininkų atžvilgiu. Panevėžio rajonas žemdirbiškas kraštas, pasiekimai šioje srityje žinomi už respublikos ribų. Intensyviai ūkininkaujantys žemdirbiai gyvena ir regioninio parko teritorijoje. Beveik kiekvienas iš jų turėjo problemų ir kiti iki šiol turi su regioninio parko įvairiais reglamentais, santykiuose su direkcijos darbuotojais. Naujarodžių kaime gyvenantys ūkininkai Rima ir Artūras Krasauskai pradėjo ūkininkauti 2001 m. užregistravo valstiečių ūkį. Jokių nuorodų ar įpareigojimų dėl žemės naudmenų nebuvo. Turėtas tikslas vystyti pieno ūkį. Jų ūkis dalyvauja ES paramos kaimo plėtros programoje. Turi įsipareigojimų ūkinei veiklai vystyti pagal Direktyvų standartus. Po kelerių metų pasirodė, kad regioninio parko įstatymai trukdo vystyti ir plėsti ūkinę veiklą. Visą tai atsitiko praėjus statyti naują fermą, nes regioniniam parke gyvenantiems, pagal galiojančius įstatymus, ribojamas užstatomas plotas. Tai komplikavo ūkinę veiklą, jaunieji ūkininkai patyrė nuostolių.

Į panašią situaciją buvo pakliuvęs ūkininkas Laisvūnas Valikonis. Jo noras išplėsti savo fermos ūkinius pastatus, įsirengti modernų sрутų surinkimą, kainavo milijoninę sumą pinigų ir nervų. Žmogus supratęs, kaip sprendžiami panašūs klausimai, daugiau apie tai kalbėti nenori.

Ūkininkė Milda Mikelionienė iš Upytės seniūnijos, net keturis metus negavo leidimo projektuoti technikos ir taros sandėlių, daržovių saugyklą. Šalia savo namų, tik kitoje gatvės pusėje, ūkininkė nusipirko žemės sklypelį, kuris buvo paverstas šiukšlynu. Savo jėgomis ir lėšomis jį sutvarkė. Tikėjosi gauti Europos paramą Lietuvos žemės ūkiui. 60 ha plote specializuotame daržininkystės ūkyje augina daržoves. Jauni, kaip ir kitiems ūkininkams, trukdė leidžiamas užstatyti plotas ir vieta, kad čia regioninio parko teritorija. Norėtų dalį savo sklypo keisti į kitą, esanti ne parko teritorijoje, bet neleidžiama jo atidalinti. Ponia Milda nori priminti gamtos saugotojams, kad Lietuva su savo kraštovaizdžiu ir tautiniu paveldu išliko tik kaimo žmonių dėka. Miestai visada buvo savo prigimtimi kosmopolitiniai ir ten reziduojantys politikai bei kiti valdininkai jokio paveldo nesaugos. Kaimo gyventojai geriau pasirūpins juos supančią gamtą, nes retai rasime žmogų, norintį gyventi griuvėsiuose ar šiukšlynuose. Jiems artima viskas, kas susiję su gamta, su jos gyvūnija, su praeities liudytojais. Todėl ne bausti žmogų reikia, o su juo bendrauti, tartis, aiškintis. Niekas nenori, kovojęs ir atgavęs laisvę, vėl ją prarasti. Niekas nenori gyventi griežto režimo zonoje dėl nuolatinių suvaržymų, reglamentų, net ir menkiausiam statiniui leidimų gavimo. Ūkininkė dėl šių suvaržymų kasmet patiria iki 400 tūkstančių litų nuostolių. Tai ar gali tikėtis bet koks gamtos saugotojas paramos iš dėl savo „persūdytos“ politikos iš tokių gyventojų.

Vinkšnėnų kaimo jauna ūkininkų šeima valdo 322 ha žemė. Antano Zopelio dukra taip pat, kaip jaunas ūkininkas, įregistravo 50 ha sklypą. Antanas ūkininkauja nuo 1992 m. nuosavybės dokumentuose jokio regioninio parko pažymėta nėra. Be jo žinios ūkis atsirado regioninio parko ribose. Dėl įvairių suvaržymų ūkininkui trūksta sandėlių bei gamybinių pastatų. Dėl to kasmet

patirdavo apie 100 tūkstančių litų nuostolių. Iškilę poreikis padalinti turimą žemės sklypą, sutvarkyti teritoriją, kad nepakenktų kraštovaizdžiui ir gamybinis centras būtų europietiško įvaizdžio. Ūkininkas turėjo leisti brangų laiką susirašinėjimams su įvairioms institucijomis. Popieriaus, pirkto už kokesčių mokėtojų pinigus, aišku, institucijų sekretoriai tikrai negaili, bet kur to „siūlo kamuolio“ pabaiga ir kada ji bus sunku spręsti.

Dėl šių problemų, kurios neša gyvenantiems regioninio parko teritorijose gyventojams kasmetinius nuostolius, kalta yra Aplinkos ministerija, kuri pati sprendžia gyventojų problemas, o šiuos klausimus patiki antrininkei Valstybės saugomų teritorijų tarnybai – monstrui gamtosaugoje.

Norėtusi supažindinti Lietuvos gyventojus ir su kitose šalies vietovėse esama padėti valstybės saugomose teritorijose. Daugelis iš jų nėra tokios svarbios kaip Labanoro giria, Čepkelių rezervatas, Nida ir kitos, kurias būtina saugoti, puoselėti, teikti joms visokeriopą paramą. Ar ne per daug tokiam mažame mūsų krašte saugomų plotų pristeigta ir dar norima plėsti, kad nebežinai nuo ko ir ką juose reikia saugoti. O tas perdėtas saugojimas vabalėliui kenkia, o žmogui. Kaip atrodytų mūsų palinka be gyventojų? Gal geriau turėti mažiau, bet kad tos teritorijos tikrai būtų panašios į parkus, draustinius ar kitas saugomas zonas. Pristačius vien tik skulptūrų ir suolelių, išmarginus pakeles nuorodomis, o nesutvarkius ką galima pamatyti, su kokiais žmonėmis galima pabendrauti, parodyti veiklą ne vien nuotraukose ar duomenų bazėje, nei gamtos išsaugosime, nei turistų nepriviliosime. Daugiau dėmesio vietiniams gyventojams, daugiau įstatymų skaidrumo, atsiskaitymo už įdėtą lėšas, atsakomybės jausmo, o ne tik lėšų švaistymo norėtų matyti Lietuvos gyventojai.

Lazdijų rajono Akuočių, Nakrūniškės, Straigiškės, Žagarių kaimo gyventojai skundėsi, kad gyventojams, gyvenantiems valstybės saugomose teritorijose, pagal nustatytus reglamentus, atimamos pažangos teikiamos galimybės, apribotas disponavimas savo nuosavybe, žemės gražinimo ir atidalijimo ir kiti klausimai. Šių kaimų gyventojai pasipiktinę į reglamentus įrašytais siūlymais kaip pvz. namus dažyti juodai arba dervuoti, stogus dengti tik tamsiomis spalvomis, neva tai yra regiono tradicija. Tai reiškia, kad vėl siūloma grįžti į viduramžius, visi šių kaimų gyventojai bus VSTT ar Aplinkos misniterijos baudžiauninkai. Tik kažin ar nepasikartotų ir 1863 metų sukilimas, kurį bando išprovokuoti mūsų valdininkija savo netobulais įstatymais ir bauginimais Europos sąjungos sprendimais. 112 minėtų kaimų gyventojai prašo išjungti juos iš Metelių regioninio parko teritorijos.

Utenos rajono Tauragnų miestelio ir dalies šios seniūnijos kaimų, 1997 metais buvo įjungti į Aukštaitijos nacionalinio parko teritoriją. Kažkas, sėdėdamas Vilniuje, ėmė ir nubrėžė liniją, už kurią matyt, gavo pinigėlių ir todėl įsikibę laiko iki šiol. Vietos gyventojų niekas neatsiklausė, niekas nesupažindino, kas daroma su jų gyvenama teritorija. Bet dar gražiau, projektuotojai, planuodami Aukštaitijos nacionalinį parką, sunaikino Vyžių, Skroblų, Rūgšteliškės ir kitus kaimelius. Greit gyventojai suprato ką reiškia gyventi nacionalinio parko teritorijoje. Tai reiškia, kad reiks kentėti nuo apribojimų, kad persekios, kad turėsi laikytis kitokių įstatymų, negu tie žmonės, kurie negyvena parko teritorijoje. Nuostatų įvedimas į žemės reformos teritorijų planavimą, statybų reglamentavimą – stabdys gyvenimui protėvių, tėvų žemėje, kaimų ir miestelių skurdinimas, visuomenės supriešinimas, nepasitikėjimo valdžia, nepakantumo politinėms paartijoms augimas. Iš Aukštaitijos nacionalinio parko prašo išjungti Šeimaties, Daunorių, Vyžių, Skroblaus, Aukštoglynio, Paažvinties, Rūgšteliškių, Minčios ir kitus kaimus su gyventojų teisėtai nuosavybės paveldėtomis žemėmis, miškais ir vandenimis.

Nemuno kilpų regioninio parko Alksniakiemio krašto bendruomenės atstovas Linas Žurauskas pritaria, kad kai kurioms Lietuvos vietovėms būtini apsaugos reglamentai, bet pirmiausia reikia atsižvelgti į tai, kad nenukentėtų krašto gyventojais ir rūpintis, kad žmogus pats laikytųsi reglamento ar kitų įstatymų, ne verčiamas, o gera valia. Gera valia bus tada, kad žmogus pamatys, kad rūpinamasi jo gerbūviu, oro ir vandens užterštumu, pastatų avaringumu, netrukdoma jų rekonstrukcijai, turimomis medžiagomis. Daug kalbama apie ekologiją, o kas daroma – nesimato. Gyvūnai, augalai kaip ir gyventojai, kenčia nuo cheminių medžiagų patekimo į dirvožemį, gruntinius vandenis, dėl to blogėja žmonių sveikata, žūsta natūrali gamta. Ne kelias centimetrais aukštesnė tvora ar stogas kenkia gamtai, o pelno besivaikančių naudojamos priemonės. Dėl

kraštovaizdžio turėtų pasirūpinti Aplinkos ministerija. Kiek apleistų namų, sodybviečių, netvarkingų gatvių, ypač savivaldybėms priklausančių pastatų kiemų, užžėlusių vandens telkinių, pavirtusių medžių, susdariusių kemsynų prie vandens telkinių, buvusių žvyrduobių, tarybinių laikų fermų ir kitų pastatų. Ar jie „puošia“ mūsų gerbūvį? Manome, kad tuo turėtų rūpintis ne tik gyventojais, bet visi gamtosaugininkai ir ypač tie, kurie mėgaujasi europiniais ir mūsų – mokesčių mokėtojų pinigais, gerai išsugdrinę, kaip jais pasinaudoti, koku keliu jų gauti.

Neramu ir Žemaitijoje. Telšių rajono Varnių apylinkės gyventoja Vilija Ramonienė, valdo ūkį nuo 2004 metų. Nuo to laiko sukaupe daugybę dokumentų su atsakymais iš įvairių institucijų dėl savo privatinės nuosavybės įteisinimo, o teisybės taip ir iki šiol neranda. Jai priklausančiame ūkyje pastatyti pastatai, įstatymo tvarka įteisinti, Varnių regioninio parko atstovai tam pritarę. 2007-12-28 rašte Nr. 277, ta pati Varnių regioninio parko direkciją nurodo, kad Varnių regioninio parko tvarkymo plane V. Ramonienės ūkis nenumatytas. 1981 m kartografavimo medžiagoje nepažimėti du ūkiai ir kapinės, dėl kurių ir kilo nesutarimai tarp savininkės ir regioninio parko direkcijos. Ruošiant derinimui teritorijos planavimo dokumentą, šie ūkiai nepažimimi nors visi dokumentai leisti juosia statybas yra, o kapinės aptartos kaip kultūros paveldo objektas. Ūkininkė savo prašymuose ir pareiškimuose nurodo visą eilę pažeidimų, kuriuos padarė planuotojai teritorinio planavimo dokumentuose, o atitinkami asmenys tuos planus lengva ranka, o gal ir papildęusia kišene, patvirtino. Ieškok žmogau neišskojęs teisybės, susiriesi į ožio ragą susiriesi, o jos nerasi. Šiuo atveju darosi aišku – varniškiams svarbu pasinaudoti Phare programos lėšomis, o jūs... bilinėkitės. Gerai, kad ponija V. Ramonienė šiuos klausimus gerai supranta, analizuoja, žino kur kreiptis, žino kas gali padėti. O ką daryti eiliniams, paprastiesiems kaimo gyventojams, pensininkams, kurie neturi galimybių ir net nežino kur nuvažiuoti, į ką kreiptis, kas patars ir kas užtars. Būdamas nežinomas asmuo ir norėdamas patekti pas seniūnijos ar regioninio parko, ar savivaldybės valdininką netaip greit pateksi: tai išvykęs ar neturi laiko, dalyvauja posedyje ar... geria kavą. Na, o jeigu pataikiai įeiti į kabinetą, tai į tave taip pažiūres, kad daugiau matyti jo nenorėsi, arba paaiškins taip, kad nieko nesuprasi, taip ir kiūtina žmogus namo su baime ir nusivilimu, geriau gyvensiu apšiūrusioje sodyboje, nieko netvarkysiu, nes bet kada galiu būti nubaustas, kaip atsitiko su kitais.

Švenčionių rajono gyventoja Daiva Naruševičienė, pagal Lietuvos Respublikos pileičių nuosavybės teisių į nekilnojamą turtą atkūrimo įstatymo 16 str., norėjo atsikelti iš tėviškės (Utenos raj.) 2,0 ha senelių žemės. Deja, jos negražino, nes ji gyvena nacionalinio parko teritorijoje, o tėviškėje viso žemės išdalintos. Moteris jaučiasi nuskriausta, nes neturi galimybės pakeisti gyvenamosios vietos ir tuo pačiu sukurti savo vaikams tėviškės, kuri kiekvienam žmogui yra brangi. Be to, ši žemė yra būtina kaip pragyvenimo šaltinis, nes kitokių darbų kaime nėra. Peršasi išvada, kad valdžiai, kurią mes patys išsirenkame, visai nerūpi kaimo žmogus, iš jo atimamas paskutinis duonos kąsnis, iš vaikų – teisė turėti tėviškę. Į kurią galėtų bet kada sugrįžti, kurioje galėtų pasišildyti, priglusti prie savo pasodinto medelio, akmenėlio, pasiklausti vaikystės paukštelio giesmės. Deja, gyvendami įvairiose zonose, matydami tik popieriuje gražias parko vietas, natūroje turime gyventi apleistose, netvarkomose vietovėse, pagal vieną šabloną tvarkomose sodybose, nes reikia laikytis įstatymų ir įvairių nuostatų. Be leidimų nei žingsnio, net ir medelį norint pasodinti, turi atsiklausti kelių ponų.

Trakų rajonas, Varnikų kaimas – čia gyvena ūkininkas, kurį galima pavadinti ir verslininku, Laimūnas Rožukas. Vietoj to, kad atrastų kuo daugiau savo verslui rėmėjų, jis sulaukė tik trukdymo. Jo kaimo turizmo sodyba kasmet ilsisi apie 700 vaikų iš Lietuvos, apie 100 užsienio svečių. Šalia kaimo turizmo paslaugų, jis vysto ir ekologinio ūkio veiklą, kas met įdarbina keletą bendruomenės narių. Turėdamas galimybę veiklą plėsti, prašo atkurti nuosavybės teises į 4 ha žemės plotą. Sklypai į kuriuos, prašo atkurti nuosavybę, priskirti valstybinės reikšmės miškams. Jų įtraukimas į valstybinės reikšmės miškų sąrašą, trukdo įgyvendinti teises į nuosavybę atkūrimą, papildomų darbo vietų įkūrimą, aktyvaus poilsio organizavimą – jaunimo rekreacinės veiklos vystymą.

Lazdijų r. Žagarių kaimo gyventoja Genovaitė Kolkienė bylinėjasi dėl žemės perkėlimo. Rengiant žemės reformos projektus nustatyta, kad negali būti formuojami perduotini nuosavybėn neatlygintinai žemės sklypai, kurie patenka į saugomas teritorijas. Jie neįtartinami. Jeigu

negyventum saugomoje teritorijoje – įteisintų. Matyt, Lietuvoje yra viena Konstitucija gyvenantiems saugomose teritorijose, kita – negyvenantiems. Plačiau atmerkę akis, suprasime, kad įstatymai irgi nevienodi. Piniguočiai, kartu su valdininkais pirmieji ėmė skirstyti privatizuojamus objektus, diktuoti įstatymų kūrėjams. Todėl taip ir gaunasi, kad valdininkų politikos nesuprasi, kiek besistengtum, o teisėtvara yra ten, kur jai naudingiau. Bylinėjantis G.Kolkienė, gal kada nors atras teisybę?

Pradėjus VKD veiklą, ginti žmonių interesus Lietuvoje, buvo pradėta VSTT „AKCIJA“ prieš VKD valdybą bei tarybos narius. Pavyzdžiui valdybos narės A. Juozapaitienės malkinė užkliuvo, kuri pradėta statyti dar kaip regioninio parko nebuvo, o atvykus parko direkcijos darbuotojams surašė protokolą ir skyrė baudą. Toje pačioje gatvėje apie dešimt panašių statinių, o Krekenavos miestelyje apie tūkstantį. Valdybos pirmininkui R. Kiltinavičiui buvo trukdomas verslas, nors buvo siustos net penkios komisijos Krekenavos regioninio parko iniciatyva, bet pažeidimų nenustatė. Valdybos nariui A. Strielčiūnui buvo surašytas protokolas už tai, kad jis sutvarkė aplinką apie savo namus, turint generalinį tvarkymo planą patvirtinta atitinkamų institucijų. Tarybos narei G. Vaišnorieni dël jos nuosavybės esančios Salantų regioniniame parke Dauginčių km., nesutinkant nusileisti, kad jos nuosavybe galētu disponuoti kaip norima per „saugotojų“ suinteresuotą grupę teko atsisveikinti su darbu. O kur dar spaudoje neetiški išsireiškimai apie VKD valdybos narius, šmeižimas, melavimas, neatitikimą pateikiant faktus, - ponios R. Baškytės, Stanciko, Knystauto. Ir kokioje gi teisinė demokratinė valstybė, žmogus gina savo ir gyventojų interesus, tokie veiksmai tolygus Stalino valdymo laikais.

Valstybės saugomų teritorijų politikos klausimas turėtų būti svarstomas ir analizuojamas aukščiausių institucijų lygyje, kad būtų atkreiptas dėmesys į aplinkosaugos sritį reglamentuojančius teisės aktus: ar jie tinkamai reguliuoja visuomenės santykius su valstybe; ar jų taikymas padeda įgyvendinti LR Konstitucijoje įtvirtintą teisę į disponavimą privačia nuosavybe, asmens ūkinės veiklos laisvę ir iniciatyvą, ar yra užtikrinamos žmogaus ir visuomenės išlikimo raidos sąlygos, tautos gerovė.

VKD valdybos nariu vardu – pirmininkas Romas Kiltinavičius

